

DOĞAL AFET KONULU ÇİZGİ FİMLERİN İNCELENMESİ¹

REVIEW OF CARTOONS ABOUT NATURAL DISASTER

Tuğçe YAKAR ULUSOY²

Kübra KANAT³

Başvuru Tarihi: 25.11.2023

Yayına Kabul Tarihi:11.10.2024

DOI: 10.21764/maeuefd.1395963

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu çalışmada, erken çocukluk dönemine yönelik çizgi filmlerin doğal afet konusunu işleme durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak planlanan çalışmada veriler dokümanlardan elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu “Trt Çocuk”, “Cartoon Network” ve “Minika Çocuk”ta yer alan ve doğal afet konusunu işleyen 23 adet çizgi film oluşturmuştur. Araştırma kapsamında incelenen bu çizgi filmler izlenerek araştırmacılar tarafından hazırlanan “Çizgi Film Değerlendirme Formu”na veriler kaydedilmiştir. Çizgi filmler, doğal afet türleri, olay örgüsü, kişiler, mekân, zaman, doğal afetle baş etme yöntemleri ve doğal afetle ilgili verilen mesajlar açısından incelenmiştir. Elde edilen veriler kodlanarak temalar ve alt temalar oluşturulmuş ve bunlara ilişkin örnekler tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda incelenen çizgi filmlerde en çok fırtına doğal afetinin işlendiği, olay örgüsünde ise çizgi filmlerin tamamında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin yer aldığı belirlenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen çizgi filmlerin karakter olarak konuşan hayvanları kullandığı, mekân olarak ormanı tercih ettiği, zaman olarak da öğle saatlerinin daha çok kullanıldığı görülmüştür. İncelenen çizgi filmlerde doğal afetle baş etme yöntemleri afet öncesi, sırası ve sonrası olarak gruplandırılarak belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre doğal afetlere yönelik mesajların ise afet sonrası ve afet öncesi önlemlere yönelik olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarında çizgi filmlerin içeriklerine ilişkin tavsiyelerde bulunulmuş ve farklı platformlar aracılığıyla bu konunun işlenebileceği önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Doğal Afet, Çizgi Film, Çocuk Kanalları, Erken Çocukluk Dönemi

Abstract: This study aims to examine the ways in which cartoons for early childhood address natural disasters. In the study planned as a case study among qualitative research methods, data were obtained from documents. The study group of the study consisted of 23 cartoons on “Trt Çocuk”, “Cartoon Network” and “Minika Çocuk” that address natural disasters. These cartoons examined within the scope of the study were watched and data was recorded on the “Cartoon Evaluation Form” prepared by the researchers. The cartoons were examined in terms of types of natural disasters, plot, characters, location, time, methods of coping with natural disasters and messages given regarding natural disasters. The obtained data were coded and themes and subthemes were created and examples of these were presented in tables. As a result of the study, it was determined that the storm natural disaster was mostly addressed in the examined cartoons and that the plot included introduction, development and conclusion sections in all cartoons. It was observed that the cartoons examined within the scope of the study used talking animals as characters, preferred the forest as the location and used the afternoon hours more as the time. In the cartoons examined, methods of coping with natural disasters were determined by grouping them as before, during and after the disaster. According to the results of the study, it was determined that messages regarding natural disasters were aimed at post-disaster and pre-disaster measures. In the results of the research, recommendations were made regarding the content of the cartoons and it was suggested that this subject could be handled through different platforms.

Keywords: Natural disasters, Cartoon, Kids Channels, Early Childhood

¹ Bu araştırma, 26-28 Ekim 2023 tarihleri arasında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi’nde düzenlenen 8. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Kurum Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye E-posta: yakartugce01@gmail.com ORCID ID: 0009-0002-9637-8026

³ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye E-posta: kubrankanat@ibu.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-6259-755X

Giriş

Çocuklar yaşama gözlerini açtıkları andan itibaren sosyalleşmeye ve sosyal çevreyi gözlemlemeye başlar. Çocukların sosyal çevresinde ailesi, ailesinin yakın çevresi ve son yıllarda çoğunlukla medya araçları vardır. Modernizmin güçlerinden biri olan medya araçları çocukların yaşamındaki en etkili güçlerdendir (Aydın, 2023). Yaygın medya araçlarından televizyon, günümüzde her evde bulunan ve çocukların kolayca ulaşabileceği iletişim aracı haline gelmiştir. Çocuklar tarafından en çok izlenen programlar ise çizgi filmlerdir. TÜİK'in yapmış olduğu araştırmalarda da çocukların çizgi film izlediği belirlenmiştir (RTÜK, 2023).

Çizgi filmler çeşitli sahnelerle çocukların ilgisini çekerek onların ekranda daha fazla zaman harcamasına sebep olur (Chen ve Adler, 2019). Çizgi filmler genel anlamda görsel olarak dikkat çekici renk ve özelliklerinin yanı sıra işlenen olay ve kişilerin de etkisinde kalmasıyla çocukları kendi içine çeker. Bu nedenle izlenen çizgi filmlerin konusu, karakterlerin özellikleri ve çizgi filmlerin işleyişi oldukça önemlidir. Kurgusu doğru yapılan bir çizgi film olumlu davranış kazandırmada ve içeriği doğru aktarmada önemli bir araçtır (Yorulmaz, 2013).

Çizgi filmlerin çocuklara pozitif katkıları birçok yazar tarafından farklı şekillerde söylenmektedir. Bozdemir ve Önal (2024), çocukların yaratıcılığını geliştirmek amacıyla kullanılan SCAMPER tekniği kullanılarak incelenen çizgi filmlerin, 60-72 aylık çocukların yaratıcılıklarını olumlu yönde etkilediğini belirlemiştirlerdir. Fırat (2024), matematik içerikleri açısından çizgi filmlerde hem okul öncesi hem de ilkökul birinci ve ikinci sınıf düzeyine ait matematiksel kavramların içerikte yer aldığını belirlemiştir. Bu sayede çocukların matematik becerilerinde ve kavram kazanımlarında çizgi filmlerin olumlu katkısı olduğunu söylemiştir. Temizyürek ve Acar'ın çalışmasına (2014) göre, öğretici durumlar oluşturmak, eğlendirmek hem eğlendirmek hem de eğitmek, doğru olanı göstermek ve toplumsal paylaşım şeklinde çizgi filmlerin katkıları açıklanmaktadır. Rosiek ve arkadaşlarının çalışmasına (2015) göre ise, çizgi filmlerin oluşum amacı eğlendirerek öğretmek olarak belirtilmektedir. Fakat çizgi filmlerin içeriğine ve çizgi filmlerde bulunan karakterlerin durumlarına göre bu durum farklılık gösterebilir.

Çocukların çizgi film izleme oranlarının yüksek olması nedeniyle izledikleri çizgi filmlerin çocukların öğrenme ve bilgi edinebilmelerinde önemli rol oynadığı belirtilebilir (Alper, 2024). Çocuklar bir toplum içerisinde bilgi almaya açık, değişim ve dönüşüme en uygun yaş

grubudur. Çizgi filmde verilen mesajların zenginliği ise bu noktada önemli olmaktadır. Çizgi filmlerde dostluk, arkadaşlık, hoşgörü, saygı, sevgi, yardımlaşma, dayanışma ve sağduyu gibi birçok konu işlenmektedir (Rai vd., 2017).

Çizgi filmlerde işlenen içeriklerden birisi de doğal afet konusudur. Türkiye sahip olduğu tektonik, sismik, topografik ve iklimsel yapısı gereği doğal afetlerle sıklıkla karşı karşıya kalan bir ülkedir. Doğal afet; öngörülemeyen, etkileyeceği alan ve etki düzeyi bilinmeyen ve bilinemeyecek olan, maddi ve manevi birçok kayba yol açabilen doğa olayıdır (AFAD, 2024). Her sene dünya genelinde birçok çocuk doğal afete maruz kalmakta ve bu afetten maddi ve manevi etkilenme yaşamaktadır. Bundan hareketle çocuklar için hazırlanmış doğal afet konulu çizgi filmlerin eğitici olabilmesi ve içeriğinin doğru bir şekilde hazırlanmış olması büyük önem taşımaktadır (Karabulut & Bekler, 2019). Çocuklar gündelik yaşamlarında etraflarını keşfeder ve duyuları ile bu keşiflerini detaylandırır (Brunton & Thompton, 2010) ve çevrelerinde olup bitenleri öğrenerek anlamlandırmaya çalışırlar. Çocuklar bu dönemde var olan doğa olaylarını ve doğal afetleri öğrenirler. (Sapsağlam, 2019). Bu süreçte doğal afet konusunun çocuklara aktarılmasında çizgi filmler yarar sağlayabilir.

Doğal afet farkındalığı oluşturabilmek ve çocuklara doğal afeti anlatabilmek amacıyla eğitim etkinlikleri, yazılı ve görsel medya kullanılarak bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılarak, doğal afet konusunda farkındalık düzeyi artırılabilir. Millî Eğitim Bakanlığı, AFAD ve pek çok kurum ve kuruluş doğal afet farkındalığını arttırmak için eğitim ve projeler düzenlemektedir (MEB, 2017). Bu bağlamda çocuklarda doğal afet farkındalığı oluşturmak ve çocukların doğal afetler hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için çizgi filmlerin kullanılabilmesi düşünülmektedir. Bu noktada hazırlanmış çizgi filmler çocukların eğitiminde ve bilinçlenmesinde okul ve aile kadar önemli bir role sahiptir. İyi hazırlanmış çizgi filmler çocukların öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. (Yağlı, 2013).

Çizgi filmde kazandırılmak istenen nitelik, kazanım, konu, durum ve olayların karşılanması gerekmektedir (Klinger, 2006). Ancak çizgi filmlerin içerik açısından incelenmesi noktasında güncel araştırma sayısının yetersizliği, çizgi filmlerde verilen sosyal temalar kapsamında sınırlı sayıda bilgiye neden olmaktadır. Bu sebeple ilgili alan yazın incelenmiş ve çocukların en çok hangi çizgi filmleri izledikleri ve bunların gelişim açısından uygunluğunu inceleyen (Hamarat v.d., 2015), çizgi filmlerin içeriklerinin bilimsel açıdan (Bayır & Günşen, 2017), cinsel içerik bağlamında (İşliyen, 2020), kültür öğeleri açısından (Tozduman Yaralı & Avcı, 2017), değerler eğitimi açısından (Güden Altmış & Altun, 2021; İmamoğlu, 2016) inceleyen

çalışmalar olduğu görülmüştür. Ancak çizgi filmleri inceleyen bu çalışmaların olmasıyla birlikte doğal afet konulu çizgi filmlerin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, çocuklara yönelik hazırlanan çizgi filmlerin doğal afet konusunu işleme durumlarını detaylı bir şekilde incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmuştur. Buna göre araştırmanın problemi ve alt problemleri aşağıda sunulmuştur.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, "Doğal afet konulu çizgi filmlerin doğal afet konusunu işleme durumları nasıldır?" şeklindedir.

Alt problemler

- 1- Doğal afet konulu çizgi filmlerin işlediği doğal afet türlerine göre dağılımı nasıldır?
- 2- Doğal afet konulu çizgi filmlerin olay örgüsü nasıldır?
- 3- Doğal afet konulu çizgi filmlerde kişiler kimlerdir?
- 4- Doğal afet konulu çizgi filmlerin mekânları nerelerdir?
- 5- Doğal afet konulu çizgi filmler zaman açısından nasıldır?
- 6- Doğal afet konulu çizgi filmlerin doğal afetle baş etme yöntemleri nelerdir?
- 7- Doğal afet konulu çizgi filmlerin doğal afetle ilgili verdikleri mesajlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak hazırlanmıştır. Creswell'e (2013) göre durum çalışması gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem ya da belli bir zaman içerisindeki durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi toplanan bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyan nitel bir yaklaşımdır. Dolayısıyla bu çalışmada doğal afet konusuyla sınırlandırılmış çizgi filmler durum olarak görülmüş ve detaylı şekilde incelenmiştir. Bu süreçte veri toplama yöntemi olarak dokümanlardan veri toplanmıştır. Doküman, araştırma öncesi elde mevcut olan herhangi bir şey olarak tanımlanmakla birlikte yazılı, görsel, dijital ve fiziksel olarak geniş bir materyali ifade eden belgelerdir (Merriam, 2013). Bu araştırmanın dokümanları çalışma grubuna alınan çizgi filmlerdir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına bağlı olarak belli ölçütleri sağladığı için seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına imkân sağlar (Patton, 1990). Bu çalışmada çizgi filmler belirlenirken Türkiye'de yayında olan 18 adet çocuk kanallarının çizgi film listeleri taranmış ve bu taramalar sonucunda, doğal afet konusunu işleyen “TRT Çocuk”, “Cartoon Network” ve “Minika Çocuk” çizgi film kanallarında yayınlanan 23 çizgi film araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmiştir. İncelenen çizgi filmler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1.

Çalışmaya Dâhil Edilen Doğal Afet Konulu Çizgi Filmler

Kodlar	Kanal	Bölüm Adı	Afet Türü	Yayın Tarihi
Ç1	TRT ÇOCUK	Babamın Gölgesi-17.bölüm (Yangın Var)	Yangın	20 Nisan 2022
Ç2		Maysa ve Bulut-79.Bölüm (Yangın)	Yangın	25 Temmuz 2021
Ç3		Kaptan Pengu-32.Bölüm (At Kuyruğu Şelalesi)	Yangın	8 Kasım 2021
Ç4		Doru (Yangın)	Yangın	10 Ağustos 2017
Ç5		Erdem-16.Bölüm (Fırtınada Devrilen Ağaç)	Fırtına	21 Aralık 2021
Ç6		Kaptan Pengu ve Arkadaşları-35.Bölüm (Fırtına Geliyorum Der)	Fırtına	8 Kasım 2021
Ç7		Doru (Fırtına)	Fırtına	2 Eylül 2017
Ç8		Nane ile Limon-46.Bölüm (Fırtına)	Fırtına	11 Kasım 2014
Ç9		Su Elçileri-Fırtına Geliyor	Fırtına	16 Ekim 2018
Ç10		Kuzucuk-Farklı Bul	Fırtına, Hortum	17 Aralık 2015
Ç11		Kare 62.Bölüm (Deprem)	Deprem	19 Şubat 2020
Ç12		Aslan-Deprem Tahmin Makinesi	Deprem	5 Kasım 2021
Ç13		Rafadan Tayfa-Kuraklık	Kuraklık	10 Mart 2021
Ç14	CARTOON NETWORK	Kral Şakir: Küresel Isınma (58.bölüm)	Sel	6 Aralık 2018
Ç15		Kral Şakir: Kasırga (126.Bölüm)	Fırtına, Kasırga, Hortum	26 Kasım 2020
Ç16		Ben 10 (Fırtına)	Fırtına, Kasırga, Hortum	9 Ekim 2018
Ç17	MİNİKA ÇOCUK	Meteoheroes- 1. Bölüm	Çığ	1 Haziran 2021
Ç18		Lassie-10.Bölüm	Çığ	26 Ekim 2020
Ç19		Meteoheroes-15.Bölüm (Yangın ve Alevler)	Yangın	5 Ağustos 2021
Ç20		Meteoheroes-46.bölüm (Büyük Sel Baskını)	Sel	19 Aralık 2021
Ç21		Moka'nın Olağanüstü Maceraları (Gelgitten Kaçmak)	Sel, Gelgit, Su Yükselmesi	8 Ağustos 2020
Ç22		Moka'nın Olağanüstü Maceraları- (Sert Kar Fırtınası)	Fırtına, Tipi	1 Eylül 2020
Ç23		Moka'nın Olağanüstü Maceraları-12.Bölüm (Hortum)	Hortum	30 Kasım 2020

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya dâhil edilen 23 adet çizgi film olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerin dağılımları incelendiğinde, TRT Çocuk kanalında 13 adet, Cartoon Network kanalında 3 adet ve Minika Çocuk kanalında ise 7 adet çizgi film olduğu görülmektedir. Tabloda çizgi filmlerin kodları, yayımlandıkları kanallar, bölüm adı, afet türü ve yayın tarihi bilgileri verilmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan “Çizgi Film Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Formun hazırlanması aşamasında literatür taraması yapılmış ve bu doğrultuda hazırlanan form daha önce çizgi film incelemesi konusunda çalışmaları olan uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda form tekrar düzenlenmiş ve güncel hali elde edilmiştir. Buna göre elde edilen formda araştırma sorularına bağlı olarak doğal afet türü, olay örgüsü, kişiler, mekânlar, zaman, doğal afetle baş etme yöntemleri ve doğal afetle ilgili verilen mesajlar kaydedilmiştir. Bir çizgi film için araştırmacılar tarafından deneme olarak ön uygulama yapılmış ve formun doldurulmasında görüş birliğine varılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan doğal afet konulu 23 adet çizgi film bu değerlendirme formu kullanılarak incelenmiştir. Buna göre çizgi filmler izlenerek her çizgi film için ayrı ayrı değerlendirme formu kullanılmıştır. Tüm çizgi filmlere yönelik elde edilen veriler bilgisayar ortamında kaydedilmiş ve içerik analizi sürecine geçilmiştir.

Verilerin analizinde öncelikle tüm veriler baştan sona okunarak bütüncül bir bakış sağlanmıştır. Daha sonra veriler her bir araştırma sorusuna yönelik olarak tekrar okunarak kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalarda veri analizinin güvenilirliğini sağlamak adına Miles ve Huberman (2015)'in $[\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100]$ formülü kullanılarak güvenilirlik %95.2 olarak belirlenmiştir. Sonraki aşamada kodların tekrar incelenmesiyle temalar ve bazı araştırma sorularında alt temalar oluşturulmuştur. Bu süreçte açıkta kod kalmayana kadar kodlar, temalar ve alt temalar arasında çalışılmıştır. Temaların ve alt temaların oluşturulmasında araştırmacılar arasında üç farklı zamanda görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler doğrultusunda temalara ve alt temalara son şekli verilmiş ve bu süreçte araştırmacılar arasında her bir tema ve alt tema için görüş birliğine varılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada bulguların sunulmasında, araştırmanın alt amaçları temel alınarak bulgular tablolar halinde sunulmuş, doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiş ve yorumlanmıştır.

Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerin İşlediği Doğal Afet Türlerine Göre Dağılımı

Tablo 2.

Çizgi Filmlerin İşlediği Doğal Afet Türlerine Göre Dağılımı

Çizgi filmlerin kodları	Doğal afet türü	f
Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç16, Ç22	Fırtına	8
Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç19	Yangın	5
Ç14, Ç20, Ç21	Sel	3
Ç11, Ç12	Deprem	2
Ç17, Ç18	Çığ	2
Ç13	Kuraklık	1
Ç15	Kasırga	1
Ç23	Hortum	1
Toplam		23

Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubuna dâhil edilen çizgi filmlerde en çok işlenen doğal afet türünün fırtına olduğu en az işlenen doğal afet türünün ise kuraklık, kasırga ve hortum olduğu görülmektedir.

Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerde Olay Örgüsü

Çalışma kapsamında incelenen çizgi filmlerin olay örgüsüne ilişkin temalar, alt temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.

Çizgi Filmlerin Olay Örgüsüne İlişkin Temalar, Alt Temalar ve Örnekler

Olay örgüsü	Alt temalar	Örnekler
Giriş	Karakterlerin sunulması (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21, Ç22, Ç23)	Karakterlerin özelliklerinin tek tek verilmesi. (Ç19) Doru ve diğer atlar, her birinin farklı renkleri ve isimlerinin bulunması. Karakterlerin sunumu yapılırken isimleriyle seslendirildiğinde karakterlerin tanınması. (Ç7)
	Mekân bilgisi (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21, Ç22, Ç23)	Mekân olarak çölün kullanılması. (Ç23) Orman ve ormandaki mağaranın mekân olması. (Ç6)

	Afete neden olan gerekçeler (Ç1, Ç2, Ç7, Ç8, Ç12, Ç13, Ç14, Ç17, Ç19)	Depreme neden olabilecek gerekçelerin açıklanması. (Ç12) Avcıların ormanda ateş yaktıktan sonra ateşi söndürmemesi (Ç2)
	Afet öncesi alınabilecek tedbirler (Ç3, Ç7, Ç10, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç19)	Fırtına çıkmadan saklanması. (Ç10) Suyu israf etmeden kullanmak. (Ç13)
Gelişme	Afette yaşananlar (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21, Ç22, Ç23)	Kula isimli atın fırtına sırasında dışarıda kalmaması. Tüm atların onun için endişelenmesi. Fırtınanın şiddetini artırması ve ağaçların dallarını ve ağaçları kırması. Ağaçlardan biri kırıldığı sırada Kula'nın üzerine devrilmesi. Dışarıda gözün gözü görmemesi ve diğer atların fırtına dinene kadar beklemesi. (Ç7) Kötü karakterin köye çığ göndermesi üzerine Meteoheroes grubunun olay yerine gitmesi ve çığı durdurmak için buzdan duvar örmesi. Ardından çığın köye ulaşmadan hazırlanan duvara çarpması ve köyün kurtulması. (Ç17)
Sonuç	Afetin sonuçları (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21, Ç22, Ç23) Afetin telafisi (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21, Ç22, Ç23) Başka afetler için önlem alma (Ç3, Ç4, Ç7, Ç10, Ç12, Ç13, Ç14)	Fırtına sonucu bahçede yer alan eşyaların dağılması. (Ç8) Çığ sonucu Lassie ve köpeğin çığ altında kalmaması. (Ç18) Fırtına sonucunda dağılan çiftliğin birlikte toplanması. (Ç10) Devrilen ağaçların ve ormanda fırtınanın yol açtığı tahribatın tüm atlar tarafından taşınarak ormanı toparlaması. (Ç7) Ateşi kullanmanın önemli olduğu ve hayat boyu kullanımına devam edileceğinin belirlenmesi. Bu sebeple ateşi dikkatli kullanarak olası afet durumlarına karşı önlem alınmasının gerekliliği. (Ç3) Deprem öncesi ve sonrasında yapılacaklar hakkında bilgi vermesi. (Ç12)

Tablo 3 incelendiğinde çizgi filmlerin olay örgüsü; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ayrılarak incelenmiş olduğunda, giriş bölümünde incelenen çizgi filmlerde karakterlerin sunulması ve mekân bilgisi açısından incelendiğinde, araştırmaya konu olan tüm çizgi filmlerde bu özelliklerin bulunduğu görülmektedir. Yine giriş bölümünde afete neden olan gerekçeler ve başka afetler için önlem alma belirlenen çizgi filmlerde görülmüş olup örneklendirilerek sunulmuştur. Gelişme kısmında incelenen tüm çizgi filmlerin gelişme bölümü olduğu görülmüştür. Sonuç kısmında ise afetin sonuçları ve afetin telafisi alt teması araştırmada yer alan tüm çizgi filmlerde bulunmaktadır. Başka afetler için önlem alma alt teması ise belirlenen çizgi filmlerde yer almakta olup örneklendirilmiştir.

Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerde Kişiler

İncelenen çizgi filmlerde yer alan karakterlere ilişkin temalar, alt temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.

Çizgi Filmlerdeki Karakterlere İlişkin Temalar, Alt Temalar ve Örnekler

Karakterler	Alt temalar	Örnekler
Gerçek kişi	Belirli meslek grubundan kişiler (Ç1, Ç5)	“Tulumbacılar” bu gruptadır. (Ç1) Ormancı Salih ve ormancı yardımcısı Civan. (Ç5)
	Mahalle sakinleri (Ç3)	Mahalle sakinleri olarak geçen isimler; Hayri, Mert, Sevim, Basri Amca, Kamil, Yumak ve Akın’dır. (Ç3)
	Öğrenciler (Ç5)	Erdem ve Erdem’in sınıf arkadaşları bu grupta yer almaktadır. (Ç5)
	Ebeveynler veya Akrabalar (Ç2, Ç13)	Maysa’nın Babası, Dedesi, Nenesi ve annesi. (Ç2) Ömer Dayı ve Hasan Dede. (Ç13)
Hayali kahraman	Süper Güçlere Sahip (Ç17, Ç19, Ç20)	Thermo, Nubess, Nix, Ventum, Pluvia, Fulmen, Bay Sharpe, Makulanlar farklı süper güçlere sahip olması. (Ç17, Ç19, Ç20)
Hayvan	Konuşan Hayvanlar (Ç4, Ç6, Ç7, Ç8, Ç14, Ç15)	Kırat, Kula, Doru, Demirkıl, Alaca, Rüzgâr, Alkız, Yeltay, Karatay ve diğer atlar konuşan hayvanlardır. (Ç7, Ç8) Pene, Mandalina, Misket, Pelik, Ayıcık, Köstebek, Pigu, Zeze, Gugu. (Ç4, Ç6)
	Süper Güçlere Sahip Olanlar (Ç21, Ç22, Ç23)	Moka ve Cherry. (Ç21, Ç22, Ç23)

Tablo 4 incelendiğinde, araştırma kapsamında incelenen çizgi filmlerde yer alan karakterler genel olarak (f=9) hayvanlardan oluşmaktadır. Hayvanların karakter olarak kullanıldığı çizgi filmlerde karakterler ikiye ayrılmaktadır: Konuşan hayvanlar ve süper güçlere sahip olanlar. Araştırma kapsamında incelenen çizgi filmlerde yer alan karakterlerde en az hayali kahramanların kullanıldığı görülmektedir.

4. Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerde Mekânlar

Çizgi filmlerde yer alan mekanlara ilişkin temalar, alt temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.

Çizgi Filmlerdeki Mekânlara İlişkin Temalar, Alt Temalar ve Örnekler

Mekânlar	Alt temalar	Örnekler
Doğa	Orman (Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç10, Ç19, Ç16)	“Ormanımızın haline bak ormanımızı yeniden yeşillendirmemiz lazım.” (Ç4)
	Bahçe (Ç1)	Mekânın bahçe olarak kullanılması. (Ç1)
	Nehir/ Deniz Kenarı (Ç8, Ç20, Ç21)	Nehir kenarı. (Ç8)
	Dağlar (Ç18)	Karlı dağlar. (Ç18)
	Çöl (Ç23)	Olayın çölde geçmesi. (Ç23)
	Buzul (Ç22)	Buz sahası. (Ç22)
Ev	İnsan evi (Ç9, Ç13)	Ev. (Ç9)
	Hayvan yuvası (Ç11)	Çiftlik. (Ç11)
	Oba (Ç2)	“Yarın obamızda şenliğimiz var.” (Ç2)
Yerleşim yeri	Mahalle (Ç3, Ç12, Ç15)	Olayın geçtiği yerin mahalle olması. Mahallelilerin soruna çözüm araması. (Ç3)
	Köy (Ç17)	Mekânın Nepal’de yer alan köy olması. (Ç17)
	Sokak (Ç14)	Evlerinin sokağının kullanılması. (Ç14)

Tablo 5 incelendiğinde, incelenen çizgi filmlerde mekânsal olarak çoğunlukla doğa, alt tema olarak ise orman kullanılmıştır. İncelenen çizgi filmlerde mekânsal olarak en az ev, alt tema olarak ise oba ve hayvan yuvası kullanılmıştır.

5. Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerde Zaman

Çalışmada yer alan çizgi filmlerin zamana ilişkin temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6.

Çizgi Filmlerdeki Zamana İlişkin Temalar ve Örnekler

Zaman	Örnekler
Sabah (Ç1, Ç2, Ç6, Ç7, Ç11, Ç13, Ç17, Ç19, Ç20)	Sabah ve güneşli bir günde olması. (Ç17) Zaman olarak sabahın kullanılması. (Ç2) Olayların sabah gerçekleşmesi. (Ç20)
Öğle (Ç3, Ç5, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12, Ç15, Ç16, Ç18, Ç21, Ç22, Ç23)	Olayların öğle vakti gerçekleşmesi. (Ç3) Öğle vaktinde hortumla mücadelenin gerçekleşmesi. (Ç23) Çocukların kitabevinde öğlen vakit geçirmesi ve annesini beklemesi. (Ç5)
Akşam	Olayların akşam ve gece vakti gerçekleşmesi. (Ç14)

(Ç4, Ç14)

Olayın akşam gerçekleşmesi. (Ç4)

Tablo 6'ya bakıldığında incelenen çizgi filmlerde zaman olarak sabah, öğle ve akşamın kullanıldığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde sabah ve öğle vakitlerinin yoğun olarak kullanıldığı akşam vaktinin ise az kullanıldığı söylenebilir.

6. Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerde Doğal Afetle Baş Etme Yöntemleri

Çalışmada yer alan çizgi filmlerin afet sürecine ilişkin temalar, alt temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7.

Çizgi Filmlerin Doğal Afetle Baş Etme Yöntemlerine İlişkin Temalar, Alt Temalar ve Örnekler

Afet süreci	Alt temalar	Örnekler
Afet öncesinde	Bireysel tedbirler alma (Ç2, Ç6, Ç8, Ç10, Ç11, Ç13, Ç14, Ç22)	Deprem çantası hazırlanması. (Ç13)
	Toplumsal tedbirler alma (Ç3, Ç8, Ç13, Ç14)	Toplanma alanlarında toplanılması, fay hattı üzerine evler inşa edilmemesi. (Ç13)
Afet sırasında	Sakin kalma (Ç12)	Afet anında sakin olunması. (Ç12)
	Fiziksel korunma (Ç13, Ç8, Ç9, Ç22)	Çök-kapan tutun yönteminin kullanılması. (Ç13)
	Kaçmaya çalışma (Ç18, Ç21)	Bahsedilen dondurucu kar fırtınası, tipi vb. durumlarda kişilerin kendini sıcak tutması. (Ç22)
	Olağanüstü güçleri kullanma (Ç8, Ç16, Ç17, Ç19, Ç20)	Çığ felaketinden kaçmaya çalışması. (Ç18)
Afet sonrasında	Afet durumu geçene kadar uygun bir alanda bekleme (Ç5, Ç6, Ç7)	Karakterlerin kullandıkları süper güçler yardımıyla çığın karşısına buzdan duvar örmesi. (Ç17)
	Güvenli yerlere yerleşme (Ç20)	Fırtına dinene kadar mağarada beklemesi. (Ç7)
	Birlik olma (Ç1, Ç4,)	Sel felaketi geçtikten sonra tekrarlama ihtimaline karşı insanların taşmalara karşı yüksek alanlara yerleşim yeri kurması. (Ç20)
		Afeti yaşayan afetzedelere diğer insanların yardımcı olması, evlerini açması. (Ç1)

Tablo 7 incelendiğinde çizgi filmlerde doğal afetle baş etme yöntemlerinin afet öncesinde, sırasında ve sonrasında olmak üzere üç başlık altında toplandığı görülmektedir. Afet öncesinde bireysel ve toplumsal tedbirlerden bahsedilmektedir. Afet sırasında ise sakin kalma, fiziksel korunma, kaçmaya çalışma, olağanüstü güçleri kullanma ve afet durumu geçene kadar

uygun bir alanda bekleme alt temaları görülmektedir. Afet sonrasında ise güvenli yerlere yerleşme ve birlik olma temaları belirtilmektedir.

7. Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerin Doğal Afetle İlgili Verdikleri Mesajlar

İncelenen çizgi filmlerin verdikleri mesajlara ilişkin temalar, alt temalar ve örnekler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8.

Çizgi Filmlerin Doğal Afetle İlgili Verdikleri Mesajlara İlişkin Temalar, Alt Temalar ve Örnekler

Mesajlar	Alt temalar	Örnekler
Afet sonrası telafilere yönelik	Birlik ve beraberlik olma (Ç1, Ç2, Ç4, Ç6, Ç7, Ç8, Ç23)	Birlikten kuvvet doğar. İnsanların yaşanan afet durumlarını beraberlik içerisinde atlatması. (Ç1)
	İş birliği yapma (Ç17, Ç19, Ç20)	Sorunlar karşısında birlik olunması ve iş birliği yapılarak el birliğiyle üstesinden gelinmesi. (Ç8)
	Güven duygusu oluşturma (Ç22)	Sarılmının insanda güven duygusu oluşturmaya ve sarılarak sorunların çözümlenebilirliği. (Ç22)
Önlemlere yönelik	Afet sırasında yapılacaklarla ilgili bilgilendirme (Ç9, Ç12, Ç13)	Depremi tanıtmaya, deprem için alınabilecek önlemler ve deprem anında yapılacaklardan bahsedilmesi. (Ç12)
	Küresel ısınmaya ilişkin tedbirler (Ç10, Ç14, Ç15)	Küresel ısınma karşısında önlem alınması ve felaketler karşısında dikkatli, tedbirli olunması. (Ç15)
	Suyu israf etmeme (Ç3)	Suyun israf edilmeden kullanılması ve suyun önemi, kuraklık zamanlarında suyun değerli olması. (Ç3)
	Ağaçları koruma (Ç5)	Tüm ağaçların bizim için çok önemli olduğu, küçük ya da büyük fark etmeksizin tüm ağaçların kurtarılmasının insanların çabasına bağlı olması. (Ç5)
	Dikkatli olmak ve detayları akılda tutma (Ç11)	Etrafımızdaki olay ve durumlara karşı dikkatli bakılması ve detaylara önem verilmesi ve dikkatli olunması. (Ç11)
Panik olmama (Ç16, Ç21)	Panik olmadan işlerin kolayca çözümlenebileceği. (Ç21)	

Tablo 8 incelendiğinde doğal afet temasını işleyen çizgi filmlerin verdikleri mesajların afet sonrası telafilere yönelik ve önlemlere yönelik olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bu bağlamda verilen mesajlar incelendiğinde afet sonrası telafilere yönelik alt temaların birlik ve beraberlik olma, iş birliği yapma ve güven duygusu oluşturmaktır. Önlemlere yönelik mesajlar incelendiğinde afet sırasında yapılacaklarla ilgili bilgilendirme, küresel ısınmaya ilişkin tedbirler, suyu israf etmeme, ağaçları koruma, dikkatli olma ve detayları akılda tutma ve panik olmama başlıklarının alt tema olarak işlendiği görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada incelenen çizgi filmlerde doğal afet türlerine bakıldığında fırtınanın doğal afet konusu olarak en çok işlendiği, en az işlenen doğal afetlerin ise hortum, kuraklık ve kasırga olduğu görülmüştür. Çizgi filmlerde toprak kayması konusunun tercih edilmemiş olması ve sel konusunun incelenen çizgi filmlerin bazılarında arada bir yerde geçiyor olması dikkat çekici bir durumdur. Nüfusa ve toplumlara maddi ve manevi en çok zarar veren afet türleri deprem, kasırga ve diğer aşırı hava olayları olarak belirlenmiştir (Man, Lack, Wyatt & Murray 2018). Tüm dünyada öncelikle iklimsel değişiklik sebebiyle kasırga, sel, kuraklık vb. doğal afetlerin varlığı önemli düzeyde artış yaşamış ve genel olarak da artması beklenen durumlardır (Çakmak, Ocaktan & Akdur, 2018). Dolayısıyla bu konulara ilişkin yeni içeriklerin hazırlanması bir gereklilik olarak görülebilir. Diğer taraftan incelenen çizgi filmlerden yangın temasına sahip olanlarda yangının doğal bir afet olarak ortaya çıkmadığı tamamında beşerî faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Buna göre yangına neden olan faktörleri ortadan kaldırmaya yönelik tedbirlere ilişkin mesajları verebilmek adına bu şekilde içeriklerin hazırlanmış olabileceği düşünülebilir.

İncelenen çizgi filmlerin genelinde bir olay örgüsü (giriş, gelişme, sonuç) olduğu görülmüştür. Benzer şekilde hikâye kitapları incelemelerinde (Mammadova, 2023; Sargın & Kılıç, 2023), olay örgüleri giriş, gelişme, sonuç olarak incelenmiş ya da neden-sonuç ilişkisine dayalı olarak bir olay örgüsü olduğu görülmüştür.

İncelenen çizgi filmlerde çizgi film karakteri olarak konuşan hayvanlar daha çok kullanılmıştır. Bu kapsamda hayvanların kullanılması çocukların daha çok dikkatini çekebilir. Bu sayede verilmek istenen mesajlar konuşan hayvanlar aracılığıyla iletilebilir. Benzer şekilde Yardımcıel ve Kılıç'ın (2023), çalışmasında da “Doru” adlı çizgi film incelenmiş ve burada da ana karakterlerin atlar olduğu görülmüştür. Dolayısıyla çocuklara hitap eden özellikle görsel içeriklerde hayvanların sıklıkla kullanıldığı söylemek mümkündür. Diğer taraftan incelenen çizgi filmlerde hayali kahramanlar daha az sayıda kullanılmıştır. Bunun nedeninin yaşanabilecek doğal afetleri anlatabilme ve çözüm aşamasında gerçekçi çözümler sunabilme olduğu düşünülebilir.

Çizgi filmler mekân açısından incelendiğinde ormanın mekân olarak daha fazla kullanıldığı görülmüştür. Bunun sebebi ise çizgi filmlerin genelinde kullanılan karakterin hayvanlar olmasıdır. Çocuklar çizgi filmlerdeki hayvanlarla kendilerini özdeşleştirip onların yaşantıları ile

kendi yaşantıları arasında bağlantılar kurabilirler. Nitekim Aytekin'in (2023), çalışmasında çocuk edebiyatında yer alan mekân ve mekânsal ifadeler değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda çocukların hikâye kahramanlarıyla kendilerini özdeşirmeleri sebebiyle çocuğun kendi yaşadığı mekân ile karakterin yaşadığı mekân arasında bir bağlantı kurduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu şekilde mekânın hikâyede önemli bir rol oynadığı ve hikâyelerin mekânsal unsurlarının dikkate alınarak anlamlandırılabilceği vurgulanmıştır.

Çizgi filmlerin zamana göre dağılımı incelendiğinde, öğle saatinin zaman dilimi olarak daha çok kullanıldığı görülmektedir. Günay ve Ünal'ın (2023) çalışmalarında doğal afetlerin meteorolojik ve jeomorfolojik tahminler göz önüne alındığında yeri ve zamanı konusunda öngörülebilir bilgiler elde edilebilir olduğu söylenmiş olsa da afetlerin zamansız ve bir anda ortaya çıktığını belirtilmiştir. Bu nedenle bu konuda bir zaman bilinmemektedir. Diğer taraftan özellikle akşam saatlerinin çizgi filmlerde zaman olarak daha az tercih edilmesi söz konusudur. Bu noktada doğal afetlerin akşam vakitlerinde yaşanma durumunun çocuklar için daha korkutucu görünmesine sebep olabileceği ya da anlaşılabilirliği daha az olabileceği için tercih edilmemiş olabileceği düşünülebilir.

Çizgi filmlerde doğal afetle baş etme yöntemleri incelendiğinde, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında olmak üzere gruplandırıldığı görülmüştür. Hali hazırda AFAD doğal afetlerle baş etme yöntemlerini; afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası şeklinde üç aşamada tanımlamaktadır. Farklı bir sınıflamaya göre; zarar azaltma, hazırlıklı olma, acil müdahale ve iyileştirme çalışmaları olarak afet yönetimi dört temel evreye ayrılır. Ayrıca afet yönetimi; afet öncesi (risk yönetimi), afet anı ve sonrası (kriz yönetimi) olmak üzere iki aşamada da toplanabilir (Gökçe & Tetik, 2012). Buna göre ilgili literatürde benzer ya da farklı gruplamaların yapıldığı söylenebilir. Bununla birlikte çizgi filmlerde doğal afetle baş etme yöntemlerinde durumu yaşayan kişilerin soğukkanlı, sakin olmaları ve birlik beraberlik içerisinde olmaları baş etme yöntemleri arasındadır. AFAD kaynaklarında ise baş etme yöntemleri afet yönetimi, afet yönetiminde iyileştirme, sürdürülebilirlik ve iyileştirme çalışmaları olarak sınıflandırılmış olup çalışmada birlik beraberlik ve hızlı bir şekilde normal yaşama dönüş (iyileştirme), baş etme yöntemleri arasında söylenmektedir (Şahin, 2009). Buna göre benzer içeriklerin çizgi filmlerde olduğunu söylemek mümkün olabilir.

Çizgi filmlerin doğal afetle ilgili verdikleri mesajlar afet sonrası telafilere ve önlemlere yöneliktir. Afet sonrası telafilere yönelik; birlik ve beraberlik olma, iş birliği yapma ve güven duygusu oluşturma, önlemlere yönelik ise; afet sırasında yapılacaklarla ilgili bilgilendirme,

küresel ısınmaya ilişkin tedbirler, suyu israf etmeme, ağaçları koruma, dikkatli olma ve detayları akılda tutma ve panik olmama alt temaları oluşturulmuştur. Umunç (2022), çalışmasında olağanüstü durum olarak doğal afetler öncesi, sırası ve sonrasında kriz yönetiminin iyi sağlanması ve afetle ilgili iletişimin sağlanıyor olmasının önemli olduğunu belirlemiştir. Bir doğal afet durumunda kişilerin beklentisi önlemlerin afetler gelmeden alınması, güvenliğin sağlanması, afet sırasında müdahalelerin eksiksiz gerçekleşmesi ve afet sonrasında gerekli yardımların yapılabilmesi verilen mesajlardandır. Buna göre benzer ve birbirini destekleyen başlıkların öne çıktığını söylemek mümkündür.

Son olarak çizgi filmlerin genellikle çocukların gelişimsel seviyelerine uygun olduğu, çizgi filmlerde verilen bilgilerin çocuklar tarafından anlaşılması için ön bilgiye ihtiyaç duyulabileceği, çocuklar için bir öğretim materyali olarak kullanıldığında doğal afet konusunda çocuklara doğrudan ve dolaylı mesajlar verebileceği söylenebilir. Doğal afet temalı çizgi filmlerin çocuklara doğal afet konusunu açıklamak için destekleyici bir unsur olabileceği ve paylaşılacak ön bilgiler yardımıyla doğal afet konusunda farkındalık sağlayabilmek amacıyla kullanılabilmesi söylenebilir. İlâveten bu araştırma sonucuna bağlı olarak daha az işlenen doğal afet türlerini içeren içeriklerin hazırlanması önerilebilir. Çocuk kitapları, tiyatrolar, şarkılar, oyunlar gibi çocuklara yönelik doğal afet konulu diğer etkinlik ya da farklı platformlardaki hali hazırdaki içerikler incelenebilir ve yeni içerikler hazırlanabilir. Eğitimcilerin ve ailelerin doğal afet konulu çizgi filmler ile ilgili farkındalıkları ve bu çizgi filmlerden faydalanma durumları incelenebilir. Bu araştırma kapsamında incelenen çizgi filmlerin bazılarında yaş sınırı verilmemesinin, çizgi film seçimi yaparken aileleri ve eğitimcileri zorlayabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle çizgi filmlerin üzerine yaş sınırı belirtilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- AFAD. (2022). <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> (Erişim Tarihi: 19.04.2024).
- Alper, I. T. (2024). Okul Öncesi Dönemde Dijital Medya ve Mobilleşme. *Mobil Dönüşüm Medya ve Eğitim Pratikleri*, 145.
- Aydın, K. (2023). *Erken Çocukluk Dönemi Çizgi Filmlerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, İzmir.

- Aytekin, Ö. (2023). *Mekân ve Çocuk Etkileşiminin Hikâyeler Üzerinden Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Konya.
- Bayır, E. & Günşen, G., (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının En Çok İzledikleri Çizgi Filmlerin Bilimsel Açılardan Analizi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 746-761.
- Bozdemir, E., & Önal, H. (2024). Scamper Tekniği ile Değerlendirilen Çizgi Filmlerin 60-72 Ay Çocukların Yaratıcılıklarına Etkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 25-37. <https://doi.org/10.59062/ijpes.1470150>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed.: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal kitabevi.
- Chen, W., & Adler, J. L. (2019). Assessment of screen exposure in young children, 1997 to 2014. *JAMA pediatrics*, 173(4), 391-393.
- Çakmak, H., Ocaktan, M. E., & Akdur, R. (2018). Eşitsizlikler ve Sağlık Sonuçları (AKIN A, Editör), *Doğal afetler, eşitsizlikler ve sağlık sonuçları*. Türkiye Klinikleri, Ankara, 88–94.
- Fırat, Z. (2024). “Pırıl” Çizgi Filminin Erken Çocukluk Dönemi Matematik İçerikleri Açısından İncelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 8(1), 40-53.
- Güden Altmış, Z. & Altun, M. (2021). “Pırıl” Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(38), 5382-5411.
- Günay, B. & Ünal, F. (2023). Lise Öğrencilerinin Afet Hazırbulunuşluk Düzeyleri. *In Eurasia International Congress Of Language, History And Culture* (P. 1).
- Gökçe, O. & Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*. Afad Başkanlığı.
- Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A. & Karaşahin, H. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzledikleri Çizgi Filmler Üzerine Bir İnceleme: Caillou ve Sünger Bob Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 75-91.
- İmamoğlu, B. (2016). *2000 – 2014 Yılları Arasında Yayımlanmış Olan Çizgi Film ve Animasyon Filmlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- İşliyen, M. (2020). Çocuk, Televizyon ve Cinsellik: Çizgi Filmler Üzerine Bir İnceleme, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8 (1), 442-477.
- Karabulut, D. & Bekler, T. (2019). Doğal Afetlerin Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal Afet ve Çevre Dergisi*, 5(2): 368-376.

- Klinger, L. J. (2006). *What are your children watching? a dpics-u analysis of parentchild interactions in television cartoons*. (Doktora Tezi), Auburn University in Partial Fulfillment of the Requirements, Alabama.
- Mammadova, G. (2023). Soğuk Rüya’da Teknik ve İçerik. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 229-243.
- Man, R. X. G., Lack, D. A., Wyatt, C. E. & Murray, V. (2018). The effect of natural disasters on cancer care: a systematic review. *The Lancet Oncology*, 19(9), e482–e499.
- MEB (2017). *FATİH projesi hakkında*. Erişim adresi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/> sayfasından 10.05.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. (Çev. Ed: S. Turan). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi. (Sadegül Akbaba Altun & Ali Ersoy, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2. baskı). London: Sage Pub.
- Rai, S., Waskel, B., Sakalle, S., Dixit, S. & Mahore, R. (2017). Effects of cartoon programs on behavioural, habitual and communicative changes in children. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(6), 1375-1378.
- Rosiek, A., Frąckowiak Maciejewska, N., Leksowski, K., Rosiek-Kryszewska, A., & Leksowski, Ł. (2015). Effect of television on obesity and excess of weight and consequences of health. *International journal of environmental research and public health*, 12(8), 9408-9426.
- RTÜK (2023). İlköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları kamuoyu araştırması. www.rtuk.org.tr adresinden 10.05.2023 tarihinde alınmıştır.
- Sapsağlam, Ö. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Doğal Afet Farkındalığı. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 283-295.
- Sargın, M. & Kılıç, E. (2023). Peri Masallarına Eleştirel Bir Bakış. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 12 (2) , 607-622.
- Şahin, N. (2009). Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları. TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, İzmir.
- Temizyürek, F. & Acar, Ü. (2014). “Çizgi filmlerdeki subliminal mesajların çocuklar üzerindeki etkisi”. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(3), 25-39.
- Tozduman Yaralı, K. & Avcı, N. (2017) Bir Çizgi Filmin Popüler Kültür Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 449-470.

Umunç, C. (2022). Doğal afetlerde siyasi liderlerin kriz iletişimi ve sosyal medya söylemi: Recep Tayyip Erdoğan ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun Twitter paylaşımları. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 9, 24-51.

Yağlı, A., (2013). Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği. *Journal of Turkish Studies*,8(10), 707-719.

Yardımcıel, F. & Kılıç, D. (2023). Çizgi Filmlerin İletişimleri Etik Değerler Bakımının İncelenmesi: Doru Örneği. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 21-32.

Yorulmaz, B. (2013). Pepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(24): 238-248.

EKLER

Ek 1.

Çalışma kapsamında çizgi filmleri değerlendirmek için kullanılan "**Doğal Afet Konulu Çizgi Film Değerlendirme Formu**" aşağıda paylaşılmıştır.

DOĞAL AFET KONULU ÇİZGİ FİLM DEĞERLENDİRME FORMU		
Maddeler	Açıklamalar	Örnekler/Notlar
Çizgi filmin doğal afet türü		
Çizgi filmde yer alan kişi/ler		
Çizgi filmde yer alan mekân/lar		
Çizgi filmde yer alan afetin gerçekleştiği zaman dilimi		
Çizgi filmin olay örgüsü		
Çizgi filmde yer alan doğal afetle baş etme yöntemleri		
Çizgi filmde yer alan doğal afetle ilgili çizgi filmin verdiği mesajlar		

ExtendedAbstract

Purpose

Every year, millions of children around the world are exposed to natural disasters and are more or less affected by these disasters. For this reason, it is seen that it is extremely important to inform children adequately about this issue and to raise their awareness about the precautions that can be taken, what to do or what a natural disaster is. From this point of view, cartoons that children can easily access and watch frequently can play an educational role about natural disasters. It can be stated that in order to fulfill this role properly, cartoons should be prepared in accordance with the age and development levels of children. Within the scope of this study, studies in the literature were examined, but no study was found that examined the natural disaster subjects in cartoons in detail. Accordingly, the aim of the research was to examine the content of cartoons about natural disasters for early childhood.

Method

The research was prepared as a case study, one of the qualitative research designs. In this process, data was collected from documents as a data collection method. The documents of this research are the cartoons taken into the study group. The study group of the research was determined by purposeful sampling method. Accordingly, 23 cartoons on the subject of natural disasters broadcast on "TRT Çocuk", "Cartoon Network" and "Minika Çocuk" cartoon channels formed the study group of the research. The "Cartoon Evaluation Form" prepared by the researchers was used in the study. During the preparation of the form, a literature review was conducted and expert opinions were consulted. Accordingly, in the form obtained, depending on the research questions, the type of natural disaster, plot, people, places, time, methods of coping with natural disasters and messages about natural disasters were recorded. 23 cartoons on natural disasters, which constituted the study group, were examined using this evaluation form. Accordingly, the cartoons were watched and a separate evaluation form was used for each cartoon. In this process, in order to check the correct understanding of the evaluation form and to ensure internal validity, a selected cartoon was first watched by both researchers and the forms were filled in, then checks were made between these forms and the data on other cartoons continued to be obtained in consensus. The data obtained for all cartoons were recorded in the computer environment and the content analysis process was started.

In this process, first all the data was read from start to finish, then the data was read again for each research question and the coding process began. In the next stage, by re-examining the codes, themes and sub-themes were created for some research questions. In this process, codes, themes and sub-themes were studied until there were no open codes left. In creating the themes and sub-themes, interviews were held between the researchers at three different times, and in line with these interviews, the themes and sub-themes were given their final shape, and in this process, a consensus was reached among the researchers for each theme and sub-theme.

Discussion and Results

When we look at the types of natural disasters in the cartoons examined in the research, it is seen that the storm is the most mentioned natural disaster topic, while the least mentioned natural disasters are tornado, drought and hurricane. It is noteworthy that the subject of landslides was not preferred in the cartoons and that the subject of floods was mentioned somewhere in between in some of the cartoons examined. Therefore, preparing new content on these topics may be seen as a necessity. On the other hand, among the cartoons examined, it was observed that in the cartoons with a fire theme, the fire did not occur as a natural disaster, but occurred due to human factors in all of them. Accordingly, it can be thought that such contents may have been prepared in order to give messages about measures to eliminate the factors that cause fire.

It was observed that the cartoons examined generally had a plot (introduction, development, conclusion). In the cartoons examined, talking animals were mostly used as cartoon characters. In this context, the use of animals may attract more attention of children. In this way, the desired messages can be conveyed through talking animals. On the other hand, imaginary heroes were used less in the cartoons examined. It can be thought that the reason for this is being able to explain natural disasters that may occur and offer realistic solutions at the solution stage.

When the cartoons were examined in terms of location, it was seen that the forest was used more as a location. The reason for this is that the characters used in most of the cartoons are animals. Children can identify with animals in cartoons and make connections between their lives and their own. When the distribution of cartoons according to time is examined, it is seen that noon time is used more as a time period. On the other hand, evening hours are less

preferred in cartoons. At this point, it can be thought that it may have been used less because natural disasters in the evening may seem more frightening to children.

When the methods of coping with natural disasters in cartoons were examined, it was seen that they were grouped as before, during and after the disaster. It can be said that similar or different groupings have been made in the relevant literature. However, in the cartoons, the methods of coping with natural disasters include the people experiencing the situation being cool-headed, calm, and being in unity. The messages given by cartoons about natural disasters are about post-disaster compensation and precautions. For post-disaster compensation, unity and solidarity, cooperation and creating a sense of trust, and for precautions, informing about what to do during the disaster, measures regarding global warming, not wasting water, protecting trees, being careful and keeping the details in mind and not panic. themes have been created.

It can be said that natural disaster-themed cartoons can be a supportive element to explain natural disasters to children and can be used to raise awareness about natural disasters with the help of preliminary information to be shared. Depending on the results of this research, it may be recommended to prepare content that includes less processed types of natural disasters. Other natural disaster-themed activities for children, such as children's books, plays, songs, games, or existing content on different platforms can be examined and new content can be prepared. Educators' and families' awareness of natural disaster-themed cartoons and their utilization of them can be examined.

ETİK BEYAN: “Doğal Afet Konulu Çizgi Filmlerin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun sorumlu yazarlara ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz.